

Економіка та туризм

УДК 338.1:338.48 (477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20483099>

**Економіко-екологічні пріоритети розвитку туризму в гірських регіонах
України**

Лепкий Михайло Іванович,

кандидат географічних наук, доцент, кафедра туризму та готельно-
ресторанної справи

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-2470-6780>

Прийнято: 17.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

***Анотація:** У статті обґрунтовано концептуальні засади та практичний інструментарій реалізації економіко-екологічних пріоритетів розвитку туристичної індустрії в гірських регіонах України. Доведено, що специфіка гірських екосистем, які мають низький поріг стійкості до антропогенних навантажень, вимагає підпорядкування економічних інтересів суб'єктів господарювання принципам сталого розвитку. Ігнорування екологічних наслідків призводить до незворотної деградації ландшафтів, що руйнує первинний рекреаційний базис і знижує довгострокову конкурентоспроможність дестинацій.*

Здійснено комплексний аналіз сучасного стану ринку туристичних послуг у Карпатському регіоні (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська та Чернівецька області). Виявлено структурне явище вимушеної гіперконцентрації внутрішніх туристичних потоків у 2021–2025 роках,

внаслідок якого кількість розміщених осіб у колективних засобах розміщування зростає в середньому на 78,4%. Попри позитивні фінансові наслідки у вигляді подвоєння надходжень від туристичного збору (до 79,8 млн. грн.), цей процес має екстенсивний характер і супроводжується зростанням обсягів утворення твердих побутових відходів на 92%, що створює критичне навантаження на локальну інженерну інфраструктуру громад.

У підсумку сформовано схему архітектури стратегічних орієнтирів державної та регіональної політики, яка об'єднує законодавчі стандарти макrorівня, інфраструктурні інвестиції мезорівня та локальні інструменти громад і бізнесу в єдиний керований контур управління, здатний конвертувати екологічні обмеження у довгострокові економічні дивіденди.

Визначено інституційні бар'єри, які заважають органам місцевого самоврядування ефективно використовувати наявні регуляторні повноваження в умовах децентралізації влади. Окреслені наукові положення створюють підґрунтя для розробки цільових муніципальних програм розвитку «зеленого» підприємництва та екологічного страхування рекреаційної діяльності.

Ключові слова: гірські території, сталий туризм, економіко-екологічна збалансованість, екологічна місткість дестинації, туристичний збір, територіальні громади, зелене підприємництво, антропогенне навантаження, організаційно-економічні важелі.

Economic and ecological priorities for tourism development in the mountainous regions of Ukraine

Mykhailo Lepkiy,

Candidate of Sciences (Geography), Associate Professor, Department of

Tourism and Hotel and Restaurant Business

Lutsk National Technical University, Lutsk, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-2470-6780>

***Abstract:** The article substantiates the conceptual foundations and practical tools for implementing economic and ecological priorities for the tourism industry development in the mountainous regions of Ukraine. It is proved that the specifics of mountain ecosystems, which have a low threshold of resilience to anthropogenic loads, require the subordination of economic interests of business entities to the principles of sustainable development. Ignoring environmental consequences leads to irreversible landscape degradation, which destroys the primary recreational baseline and reduces the long-term competitiveness of destinations.*

A comprehensive analysis of the current state of the tourism services market in the Carpathian region (Lviv, Ivano-Frankivsk, Zakarpattia, and Chernivtsi oblasts) has been carried out. The study reveals a structural phenomenon of forced hyper-concentration of domestic tourist flows in 2021–2025, which resulted in a 78.4% average increase in the number of persons accommodated in collective accommodation establishments. Despite positive financial consequences in the form of doubled tourist tax revenues (up to UAH 79.8 million), this process is extensive in nature and is accompanied by a 92% increase in municipal solid waste generation, creating a critical load on the local engineering infrastructure of communities.

As a result, a architectural framework of strategic guidelines for state and regional policy has been formed. It integrates macro-level legislative standards, meso-level infrastructure investments, and local tools of communities and businesses into a single managed governance loop capable of converting environmental constraints into long-term economic dividends.

The institutional barriers that prevent local self-government bodies from effectively using existing regulatory powers under the conditions of power decentralization are identified. The outlined scientific provisions create a foundation for developing targeted municipal programs for the development of "green" entrepreneurship and environmental insurance for recreational activities.

Keywords: *mountainous territories, sustainable tourism, economic and ecological balance, ecological capacity of a destination, tourist tax, local communities, green entrepreneurship, anthropogenic load, organizational and economic tools.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку національної економіки України вимагає пошуку нових, альтернативних шляхів зростання, особливо для специфічних та депресивних територій, до яких належать гірські регіони (зокрема, Українські Карпати). Гірські території володіють унікальним і потужним туристично-рекреаційним потенціалом, здатним забезпечити саморозвиток місцевих громад, створення нових робочих місць та диверсифікацію локальної економіки [10].

Однак специфіка гірських екосистем полягає в їхній підвищеній вразливості до антропогенного та техногенного навантаження. Стрімке й часто хаотичне зростання обсягів туристичних потоків, розбудова інфраструктури без належного екологічного контролю, проблема утилізації відходів та деградація природних ландшафтів створюють гострий конфлікт між економічними інтересами суб'єктів туристичного бізнесу та завданнями з охорони довкілля [6].

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

За умов відсутності чітко визначених економіко-екологічних пріоритетів, туристична індустрія в гірських регіонах ризикує перетворитися з чинника розвитку на джерело екологічної кризи. Це руйнує саму первісну природну привабливість, на якому цей туризм функціонує. Традиційні підходи до господарювання, орієнтовані виключно на максимізацію прибутку в короткостроковій перспективі, вичерпали себе.

Виникає об'єктивна потреба у формуванні нової системи поглядів на управління, яка б базувалася на принципах сталого розвитку. Необхідно розробити дієвий організаційно-економічний механізм, де економічна доцільність розвитку туризму буде чітко підпорядкована екологічним вимогам та ємності гірських екосистем. Саме це зумовлює актуальність дослідження економіко-екологічних пріоритетів розвитку туристичної сфери в гірських регіонах України як базового інструменту забезпечення їхньої довгострокової конкурентоспроможності та екологічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку туристично-рекреаційної сфери та її впливу на соціоекономічний стан територій перебувають у центрі уваги багатьох провідних вітчизняних та закордонних учених. Теоретико-методологічні засади економіки туризму, сталого розвитку територій та формування екологічної політики закладені у працях таких відомих українських дослідників, як Жук П.В. [4-5], Борецька Н.П., Крапівіна Г.О. [1], Кравців В., Ковалишин В.Р. [6-7], Матвійчук Л.Ю., Остапович Д.В. [11], Павліха Н.В., Цимбалюк І.О., Савчук А.Ю. [12] та інших.

Проблематика розвитку саме гірських територій (зокрема, Карпатського регіону України) в контексті забезпечення розвитку туризму в соціально-економічній системі гірських територій детально аналізується у працях сучасної школи регіональної економіки. Зокрема, вагомий внесок у дослідження еколого-економічної збалансованості рекреаційного простору, оцінки туристичного потенціалу та розвитку територіальних громад гірських

районів зробили такі науковці, як Коваль О.Д. [8-9], Циммерманн Х. [15], та інші. Потенціал туристично-рекреаційної сфери у розвитку економіки територіальних громад України розглядається в працях Коркуна О.І. [10], Паньків Н., Скрипник М. [13], Попадинець Н.М., Галаченко О.О., Данило Я.І. [14], Шелеметьєва Т.В., Зайцева В.М. [16].

Серед закордонних дослідників варто відзначити праці вчених, які займаються концептуалізацією «зеленої економіки» та еко-туризму в гірських системах Альп та Татр (наприклад, Р. Баклі, С. Гесслінг, Д. Вівер), чії підходи щодо розрахунку екологічної місткості дестинацій є фундаментальними для світової практики.

Попри наявність ґрунтовних праць, присвячених окремо економічній ефективності туризму чи методам охорони довкілля, комплексний підхід до синергетичного поєднання економічних та екологічних пріоритетів в умовах сучасних викликів залишається недостатньо опрацьованим. Саме необхідність розробки практичних інструментів економічного обґрунтування «зеленого» розвитку туризму в гірських регіонах з урахуванням новітніх реалій зумовила вибір теми дослідження та визначила його цільову спрямованість.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність глибоких теоретичних напрацювань у сфері рекреаційного природокористування, поза увагою дослідників залишається низка концептуальних та прикладних питань, пов'язаних із пошуком балансу між економічними інтересами туристичного бізнесу та екологічною стійкістю гірських екосистем.

До найменш розроблених та дискусійних аспектів загальної проблеми, що потребують додаткового дослідження, належать по-перше в існуючих наукових підходах переважає або суто економічний аналіз (окупність інвестицій, рентабельність, внесок у ВВП регіону), або суто екологічний моніторинг (рівень забруднення, антропогенний тиск). Практично відсутні

інтегровані методики, які дозволяють економічно оцінити збитки від втрати потенціалу природи гірських територій внаслідок туристичної діяльності. По-друге – сучасні макроекономічні та геополітичні виклики в Україні (зокрема, наслідки воєнного стану, релокація бізнесу та різке зростання внутрішнього туризму в західних областях) призвели до стихійного, експрес-навантаження на інфраструктуру Карпатського регіону. Поточні стратегії розвитку туризму не враховують цей фактор «вимушеної гіперконцентрації» туристичних потоків. По-третє – процеси децентралізації передали значні повноваження та ресурси територіальним громадам гірських районів. Проте органи місцевого самоврядування наразі не мають дієвих організаційно-економічних важелів (наприклад, системи місцевих екологічних зборів, стимулів для «зеленого» бізнесу, механізмів екологічного страхування), які б дозволили регулювати туристичне навантаження на локальному рівні. По-четверте – невизначеними залишаються граничні межі еколого-економічної місткості гірських дестинацій, за якими подальше нарощування обсягів туристичних послуг веде до незворотної деградації ландшафтів, що автоматично знижує інвестиційну привабливість самого регіону у довгостроковій перспективі.

Критична потреба у розв'язанні цих суперечностей, розробці чітких економіко-екологічних пріоритетів та інструментів їх реалізації на практиці зумовила актуальність цього дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування та розробка прикладних організаційно-економічних інструментів реалізації економіко-екологічних пріоритетів розвитку туризму в гірських регіонах України для забезпечення їхньої довгострокової конкурентоспроможності та збереження природно-ресурсного потенціалу.

Для досягнення цієї мети передбачено виконання таких основних завдань:

- концептуалізувати сутність еколого-економічної збалансованості розвитку гірських територій та визначити специфіку впливу сучасних інфраструктурних навантажень на вразливі гірські екосистеми;
- проаналізувати сучасний стан, динаміку та структурні зрушення у сфері туризму гірських регіонів України (на прикладі Карпатського регіону) в умовах дії новітніх макроекономічних і геополітичних чинників;
- обґрунтувати комплекс організаційно-економічних важелів для стимулювання «зеленого» підприємництва в туристичній індустрії на рівні гірських територіальних громад;
- сформулювати стратегічні орієнтири політики щодо диверсифікації гірського туризму на засадах сталого розвитку та еко-орієнтованості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток туристичної індустрії в гірських регіонах України на сучасному етапі переживає період кардинальних трансформацій, викликаних глобальними та внутрішніми макроекономічними зрушеннями. Традиційно орієнтовані на рекреацію та збереження етнокультурної спадщини, гірські території сьогодні опинилися під впливом безпрецедентного за масштабами та швидкістю зростання внутрішнього туристичного потоку [4]. Цей стихійний попит, з одного боку, відкриває колосальні можливості для фінансової самодостатності територіальних громад, стимулює залучення приватних інвестицій та диверсифікує локальні ринки праці. З іншого боку, надмірна концентрація рекреаційної інфраструктури створює критичний тиск на екологічно вразливі, низько стійкі гірські екосистеми, загрожуючи незворотною деградацією природних ландшафтів. За таких умов виникає гостра науково-практична потреба у переосмисленні векторів розвитку галузі та переході від концепції максимізації поточного прибутку до моделі довгострокової еколого-економічної збалансованості. Пошук компромісу між фінансовою спроможністю бізнесу та збереженням потенціалу природи через чітке

обґрунтування «зелених» пріоритетів є єдиним способом гарантувати конкурентоспроможність вітчизняного туризму та екологічну безпеку унікальних регіонів України [5].

Розвиток туризму в гірських регіонах підпорядкований законам специфічного природокористування. Гірські екосистеми мають низький поріг стійкості до антропогенних навантажень через крутизну схилів, активні зсувні процеси, швидку деградацію ґрунтового покриву та тривалий період регенерації флори і фауни [8]. З економічної точки зору, капіталізація природних ресурсів (ландшафтів, чистих річок, лісових масивів) є основою формування туристичного продукту. Проте безконтрольна максимізація прибутку суб'єктами господарювання призводить до виникнення негативних екологічних екстерналій (зовнішніх ефектів). Еколого-економічна збалансованість передбачає таку модель функціонування рекреаційного комплексу, за якої темпи економічного зростання (нарощування доходів, розбудова інфраструктури) не перевищують темпів потенціалу (здатності природи до самовідновлення) [6].

Сучасна геополітична та макроекономічна ситуація в Україні (наслідки воєнного стану, безпекові чинники та обмеження щодо виїзду за кордон) зумовила кардинальну й блискавичну трансформацію просторової структури національного ринку туристичних послуг. Спостерігається явище «вимушеної гіперконцентрації» внутрішніх туристичних потоків у західних регіонах країни, зокрема в Карпатському регіоні, який охоплює Львівську, Івано-Франківську, Закарпатську та Чернівецьку області. Гірські території, які раніше розвивалися відносно поступово та сезонно, зіткнулися з цілорічним, лавиноподібним попитом як на короткострокову рекреацію, так і на довгострокове проживання (так званий релокаційний туризм). Цей структурний зсув перетворив гірський туризм на один із небагатьох секторів вітчизняної економіки, що демонструє стрімке зростання навіть у кризових

умовах [10]. Проте зворотним боком цього економічного буму став інфраструктурний та екологічний овертуризм. Локальні інженерні мережі, системи водопостачання, водовідведення та утилізації відходів у гірських селищах, які проектувалися з розрахунку на значно меншу кількість населення, наразі працюють на межі виснаження.

Для оцінки динаміки та структурних зрушень проаналізуємо ключові економічні показники діяльності колективних засобів розміщування та обсяги надходжень туристичного збору (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка економічних показників розвитку туризму в гірських регіонах України (2021 – 2025 рр.)

Регіон (Карпатський)	Кількість розміщених осіб у КЗР, тис. осіб (2021 р.)	Кількість розміщених осіб у КЗР, тис. осіб (2025 р.)	Приріст, %	Надходження туристичного збору, млн. грн. (2021 р.)	Надходження туристичного збору, млн. грн. (2025 р.)	Приріст, %
Івано-Франківська обл.	450,2	785,4	+74,5	12,4	24,8	+100,0
Львівська обл. (гірські райони)	380,5	690,1	+81,4	15,1	31,2	+106,6
Закарпатська обл.	310,1	580,3	+87,1	8,9	19,5	+119,1
Чернівецька обл. (гірські території)	95,4	150,2	+57,4	2,1	4,3	+104,8
Разом по регіону	1236,2	2206,0	+78,4	38,5	79,8	+107,3

Джерело сформовано за даними [2, 3, 6]

Аналіз даних табл. 1 дозволяє зробити кілька фундаментальних економічних висновків щодо сучасного стану галузі:

– абсолютним лідером за темпами приросту туристичного потоку стала Закарпатська область (+87,1%) [2]. Це пояснюється її відносною географічною ізольованістю (захищеністю гірським хребтом) та наявністю

диверсифікованого рекреаційного продукту (бальнеологічні курорти, термальні води, пішохідний туризм);

– фінансові надходження від туристичного збору по всьому регіону зросли більш ніж удвічі (+107,3%), що випереджає чисті темпи приросту кількості туристів (+78,4%) [2]. Цей феномен зумовлений двома факторами: по-перше, детінізацією частини готельного бізнесу під тиском місцевих громад, які потребують коштів для існування, а по-друге – суттєвим зростанням середньої вартості ліжка-дня (інфляційні та ринкові чинники);

– Львівська та Івано-Франківська області акумулюють понад 65% усього фінансового результату регіону, що пов'язано з наявністю потужних цілорічних курортів-гігантів (таких як Буковель та Трускавець), які здатні приймати великі маси відпочиваючих, але водночас виступають найбільшими локальними екологічними де стабілізаторами [3].

Важливо підкреслити, що зафіксоване фінансове зростання є екстенсивним за своєю природою. Економічний ефект від збільшення доходів приватного сектору та бюджетів територіальних громад нівелюється колосальними витратами, які громади змушені нести на ліквідацію наслідків такого антропогенного напливу. Зокрема, за розрахунками екологічних служб, паралельно із ростом турпотоку, обсяги утворення твердих побутових відходів у гірських населених пунктах зросли майже на 92%. Оскільки більшість цих територій не мають сучасних сміттесортувальних ліній, значна частина сміття потрапляє в річкові басейни та лісові масиви [13].

Таким чином, утворюється деструктивний економіко-екологічний контур, за якого короткострокова фінансова вигода руйнує довгострокову природну капіталізацію дестинації.

Перехід від концепції пасивного спостереження за стихійним розвитком рекреаційної сфери до активного еко-орієнтованого управління потребує кардинального оновлення інструментарію, яким володіють органи місцевого

самоврядування. Фінансова децентралізація в Україні надала територіальним громадам значні економічні ресурси та регуляторні повноваження, проте на практиці керівники гірських громад часто потрапляють в інституційну пастку: намагаючись максимізувати поточні податкові надходження, вони штучно занижують або ігнорують екологічні вимоги до новостворюваних об'єктів туристичної інфраструктури [11].

Для подолання цієї суперечності пропонуємо комплексний організаційно-економічний механізм, який трансформує екологічні обмеження на дієві фінансові стимули для бізнесу. Головна мета цього механізму – зробити «екологічну поведінку» суб'єктів господарювання економічно вигіднішою, ніж традиційне хижацьке природокористування. Особлива увага приділяється сектору малого та середнього бізнесу (зокрема, сільським зеленим садибам), який формує основу пропозиції в гірських регіонах, але часто функціонує в тіньовому або напівлегальному полі [1]. Система пропонованих організаційно-економічних важелів, диференційована за об'єктами та методами впливу на рекреаційне середовище, подана у табл. 2.

Таблиця 2

Організаційно-економічні важелі стимулювання «зеленого» туризму на рівні територіальних громад

Назва інструменту	Об'єкт регулювання	Механізм дії та економічний алгоритм	Очікуваний еколого-економічний ефект
Екологічна диференціація туристичного збору	Коллективні засоби розміщення (готелі, хостели, великі турбази)	Встановлення базової (максимальної) ставки збору для суб'єктів без екологічних систем фільтрації. Зниження ставки на 50-70% для готелів, які пройшли сертифікацію «Зелений ключ» або впровадили сонячні колектори й теплові насоси	Мотивація великого капіталу до інвестування в енергоефективні технології та локальні очисні споруди. Зниження навантаження на муніципальні мережі на 30–35%

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Цільові гранти та зворотні субсидії територіальних громад	Мікропідприємництво, сільські зелені садиби, крафтові виробники	Фінансування з місцевого екологічного фонду (або через залучення міжнародних донорів) до 50% вартості закупівлі сучасних септиків, ємностей для роздільного збору сміття та компостерів для приватних домогосподарств	Масова легалізація «сірого» сектору розміщення через отримання статусу еко-садиби. Зменшення несанкціонованих викидів рідких та твердих відходів у гірські річки на 40%
Екологічні інвестиційні договори	Розробники гірськолижних та бальнеологічних курортів	Надання пільгових умов оренди комунальних земель або зниження ставки податку на нерухомість в обмін на зобов'язання інвестора повністю профінансувати будівництво під'їзних еко-доріг, маркування туристичних стежок та утримання рекреаційних зон	Розвантаження капітальних видатків місцевого бюджету. Отримання громадою готової туристичної інфраструктури без залучення боргового фінансування
Місцеві екологічні санкції та компенсаційні мита	Суб'єкти, що надають послуги екстремального туризму (джипінг, квадротури)	Запровадження спеціальних дозволів (ліцензій) на використання гірських доріг місцевого значення з високою вартістю. Накладання безальтернативних штрафів за виїзд за межі погоджених маршрутів.	Повне покриття витрат громади на рекультивуацію пошкодженого ґрунтового покриву схилів. Зниження шумового забруднення та збереження біорізноманіття заповідних зон

Джерело: розроблено на основі [10-13]

Важливим елементом практичного впровадження інструментів є створення при територіальних громадах спеціальних фондів екологічного розвитку. Наразі кошти від туристичного збору зазвичай розчиняються в загальному казані місцевого бюджету і витрачаються на поточні потреби (заробітні плати, адміністративні витрати). Натомість пропонується нормативно закріпити правило «100% цільового використання»: всі 100%

надходжень від туристичного збору та екологічних штрафів мають акумулюватися на окремому рахунку і спрямовуватися виключно на фінансування «зелених» проєктів (закупівля смітєвозів, будівництво сучасних ліній сортування, очищення русел річок та підтримка еко-ініціатив місцевого населення) [7].

Крім того, стимулювання «зеленого» підприємництва через інструмент диференціації турзбору запускає ринковий механізм саморегуляції ринку. Готелі, що отримали екологічні сертифікати та знижку на податок, отримують змогу пропонувати туристам нижчі ціни за вищої якості сервісу, або ж інвестувати збережені кошти в додатковий маркетинг. Це змушує конкурентів, які продовжують працювати за застарілими екологічно брудними моделями, підлаштовуватися під нові стандарти, щоб не втратити свою частку ринку [6]. Таким чином, організаційно-економічні важелі на рівні територіальних громад виконують не лише фіскальну чи каральну функцію, а виступають головним архітектором нової, екологічно безпечної структури регіонального туристичного бізнесу.

На основі проведеного аналізу сформуємо схему архітектури стратегічних орієнтирів, яка дозволяє трансформувати стихійний туризм у сталий економічний сектор (рис. 1).

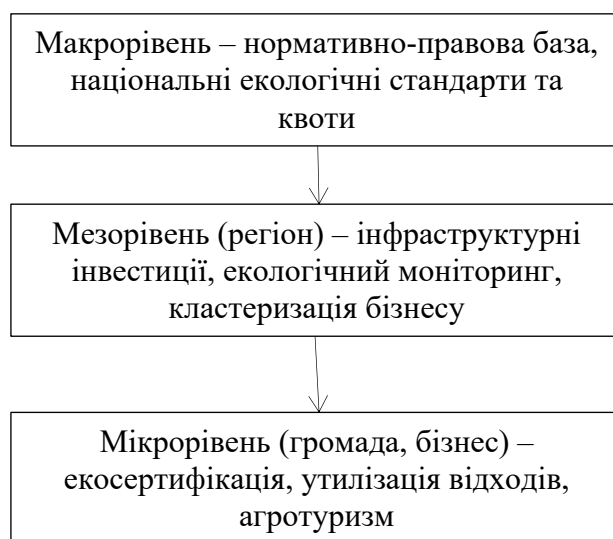

Рис. 1. Схема архітектури стратегічних орієнтирів розвитку гірського туризму

Впровадження цієї схеми забезпечить формування замкненого циклу (управлінського), де кожен суб'єкт – від міністерства до локальної садиби – діє в межах єдиної стратегії. Це дозволить конвертувати екологічні обмеження у довгострокові економічні дивіденди, зберігаючи унікальну природу гірських територій.

Висновки. Узагальнення проведеного дослідження дозволяє стверджувати, що нинішній стрімкий приріст рекреаційного потоку в Карпатському регіоні, який забезпечив подвоєння надходжень від туристичного збору до місцевих бюджетів, має небезпечний екстенсивний характер. Отримані фінансові вигоди приватного сектору та територіальних громад наразі нівелюються колосальними витратами на подолання антропогенних наслідків, зокрема через критичне накопичення твердих побутових відходів та деградацію вразливих гірських ландшафтів. Головним інструментом подолання цього конфлікту є перехід від пасивного спостереження до регулювання галузі за допомогою розрахунку коефіцієнта еколого-економічної місткості дестинацій, що дає органам місцевого самоврядування чіткі орієнтири для визначення меж допустимого навантаження на природу. Практична реалізація цього підходу забезпечується впровадженням конкретного фінансового інструментарію на рівні громад, який включає екологічну диференціацію ставок туристичного збору для стимулювання енергоефективності готелів, надання цільових субсидій для модернізації локальних септиків у приватному секторі, а також акумулювання всіх екологічних надходжень у спеціальних фондах із суворим цільовим призначенням. У підсумку, сформована схема архітектури управління дозволяє узгодити дії міністерств, регіональних кластерів та локального бізнесу в єдину систему, спроможну конвертувати екологічні обмеження у

довгострокові економічні дивіденди та гарантувати збереження природно-ресурсного потенціалу Українських Карпат.

Список використаних джерел

1. Борецька Н.П., Крапівіна Г.О. Напрями дослідження розвитку туристично-рекреаційної сфери як об'єкта державного управління. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 3(65). С. 147-154. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-3\(65\)-147-154](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-3(65)-147-154)
2. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua/>
3. Державна служба статистики України. URL: <https://statzvit.ukrstat.gov.ua/>
4. Жук П.В. Територіальний розвиток, природне довкілля, економіка: наукові розвідки: монографія. Львів, 2023. 257 с.
5. Жук П.В. Оцінювання конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіону: наукові підходи. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр.* 2022. Вип. 4(156). С. 22-28. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2022-4-4>
6. Ковалишин В.Р. Концептуальні підходи до сталого розвитку туризму в Україні: приклад Закарпатської області. *Економіка та управління національним господарством*. Випуск 4(162), 2023. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2023-4-3>
7. Ковалишин В.Р., Монастирський О.Я. Екологічні та соціально-економічні обмеження розвитку туризму в регіоні. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр.* 2023. Вип. 6 (164). С. 16-20. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2023-6-3>

8. Коваль О.Д. Інформаційно-аналітичне забезпечення розвитку туризму в соціально-економічній системі гірських територій. *Актуальні проблеми економіки*. № 12 (294), 2025. DOI: 10.32752/1993-6788-2025-1-294-141-150

9. Коваль О.Д. Методологічні підходи до визначення стратегічних пріоритетів розвитку туризму на гірських територіях. *Академічні візії*, Випуск 33, 2024. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13269306>

10. Коркуна О.І. Потенціал туристично-рекреаційної сфери у розвитку економіки територіальних громад України: монографія. Львів: Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського МОН України, 2020. 278 с.

11. Матвійчук Л.Ю., Остапович Д.В. Концептуальні засади сталого управління туристичними дестинаціями. *Сучасні технології управління туристичним та готельно-ресторанним бізнесом: Матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених 26 вересня 2024 р.* Київ: МДУ, 2024. 142 с. С. 126-128.

12. Павліха Н.В., Цимбалюк І.О., Савчук А.Ю. Сталий розвиток туризму та рекреації: сучасні виклики й перспективи для України: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 211 с.

13. Паньків Н., Скрипник М. Екологічний туризм як пріоритетний напрямок сталого розвитку туризму в Україні: виклики сьогодення. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022, № 4. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-308-4-36>

14. Попадинець Н.М., Галаченко О.О., Данило Я.І. Туристично-рекреаційна діяльність: еколого-економічні аспекти. *Регіональна економіка*. 2023, №2. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-2-12>

15. Циммерманн Х. Державна політика для гірських регіонів – досвід деяких європейських країн та можливі варіанти для України. URL:

<http://www.google.com.ua/url?url=http://derzhava.in.ua/Lists/2/Attachments/1718/Nr-18>

16. Шелеметьєва Т.В., Зайцева В.М. Оцінювання соціально-економічного розвитку туризму в Україні як важливий напрям ефективності управління. *Вісник економічної науки України*. 2020. №1. С.103-108.